

מסורת המסורת

שעל הנקודים

PVNCTORVM VOCALIVM

TRADITIO ET ORIGO

IN LINGVAE HEBRAICAE TENTAMINE

PROPTGNANDA

A IOHANNES BAPTISTA FABREGAT

PHIL. MAG. COLL. MAI. D. THOM.

A VILLAN. ALVMN.

FRÆSIDE

D. FRANCISCO PASCHALI ORCHELL

LING. HEBR. PROP. SVFF.

IN VALENTINA ACADEMIA

DIE XI MENSIS IVLI ANNI CIOIOCCCLXXXIII.

HORA X

VALENTIAE

IN OFFICINA FRATRVM DE ORGA

CIOIOCCCLXXXIII.

1793

nicola-primitiu
refectio-egypci

Εἰ ἐκ τοῦ νόμου ἴστα ἐν ἡ μὴ κερζία οὐ παρε-
λεύσεται, πὼς ἂν ἡμῖν ἀσφαλὲς ὑπερβαίνειν καὶ τὰ
σμικρότατα;

D. BASIL. Prooem. de Spir. S.

EXCELLENTISSIMO. DOMINO
D. VINCENTIO. MARIAE. DE. VERA
DE. ARAGON. LADRON. DE. GUEVARA
ENRIQUEZ. DE. NAVARRA
SVAREZ. DE. FIGVEROA
PEREZ. DE. VARGAS
SILVA. GOMEZ. DE. SOLIS
ZVNIGA. DAVILA. ET. MANVEL
DVCI. AC. DOMINO. DE. LA. ROCA
COMITI
SAC. ROM. IMPERII. ET. DE. MONTALVO
MARCHIONI
DE. SOFRAGA. VILLAVICIOSA. ET. COQVILLA
VICE-COMITI
DE. MONTE-RVBIO. DE. LA. SIERRA
PRIMI. ORDINIS. PROCERI
IN. REGNIS. ARAGONIAE. ET. NAVARRAE
RICO-HOME. DE. NAIVRA
DOMINO. VILLARVM
DE. TORREMAYOR. SIERRABRAYA
ENGVIDANOS. LA. PESQVERA

R 705829

BOTVA . CVBILLOS
 ORELLANA . DE . LA . SIERRA
 PAJARES . DE . LOS . OTEROS
 TABLADILLO . ET SOLO-SANCHO
 SCHOLAE . SALMANTICENSIS . PATRONO
 CASTELLI . PROPVGNA CVLI
 ARCIVM . PORTARVMQVE
 CIVITATIS . PACENSIS
 PERPETVO . CASTELLANO
 ORDINIS . SANCTI . IACOBI . EQVITI
 MAGNO . ORDINIS . CAROLI . III.
 STEMMA . DECORATO
 REGIO . STIPATORI . CVBICVLARIO
 REGNI . EXERCITVSQVE . VALENTINI
 GVBERNATORI . AC . SVMMO . DVCI
 ATQVE . CONCILII . EIVSDEM . PRAESIDI
 VIRO
 STVDIORVM . LAVDI
 RERV . GESTARVM . GLORIA
 DIGNITATVM . AMPLITVDINE
 CELEBRATISSIMO

QVI
 IN . MINERVAE . MV SARVMQVE
 SIN . ET . CONTVBERNIO
 ALTVS . ATQVE . EDVCATVS
 INGENVIS . DISCIPLINIS
 QVIBVS . POPVLORVM . FELICITAS
 FIRMATVR
 ITA . SEDVLO . EXCOLENDIS . INCVBVIT
 VT . SVMMAM
 ET . IN . COGITANDO . SOLERTIAM
 ET . IN . AGENDO . DEXTERITATEM
 ACERRIMVS . QVISQVE . SVSPICIAT
 ET . ADMIRETVR
 QVI
 ARDVIS . AC . DIFFICILLIMIS . TEMPORIBVS
 REGNI . VALENTINI . HABENAS
 SVSCIPIENS
 ILLVD . ANTE . OMNIA . INCOLVME . SERVAVIT
 BEATVM . DEIN . REDDERE . ET . EFFICERE
 INDEFESSO . LABORE . STVDET
 QVI

COMITATE. ET. BENEFICENTIA
 OMNIUM. SIBI. CORDA. DEVINCIT
 IVSTITIA. VERO
 BONIS. PRAESIDIO. EST
 IMPROBIS. TIMORI
 VIRO. ERGO. INCOMPARABILI
 DE. REGE. DE. REPUBLICA
 OPTIME. MERITO
 IN. COMMVNEM. VALENT. GENTIS
 FELICITATEM
 QVASI. COELITVS. CONCESSO
 SCHOLA. HEBRAICA. VALENTINA
 POST. NOVAM. STVDIORVM. METHODVM
 VELVTI. POSTLIMINIO. RESTITVTA
 HOC. INDVSTRIAR. ET. PROPECTVS
 TESTIMONIUM
 IN. APERTAM. ERGA. TANTVM. VIRVM
 AMORIS. SIGNIFICATIONEM
 D. C.

DE HEBRAICA

PVNCTORVM VOCALIVM

TRADITIONE ET ORIGINE

PROLVSIO.

Quamvis Hebraeorum lingua atque scriptura ab initio et per plura saecula variis obstitit difficultatibus appuerunt, haec tamen postea et Doctorum tum Masoretharum tum Christianorum opera studioque, et aliarum linguarum subditio pullulavit tanta in luce collocatae sunt, ut hodiernam Orientalem cognatas fere omnes equis albis praesensdero, longaque post se intervallo reliquias merito credantur.

(1) Verum enim vero quod hic maximo creditis negotium facessit illud est praeceptorum Hebraeorum scri-

bendi gentis, omnibus fere Orientalibus etiam usitatum, quo de solis loquelae organorum sonis actionibusve, quae postea consonae litterae a Grammaticis appellatae sunt, solliciti, aëris quo sonus iste patulus fit modificationem in scriptura neglexerunt, eiusque scientiam a Patribus et Magistris per *καρπονάδοσι* accipiendam reliquerunt. (3) Hominis siquidem loquelam ita naturam comparatam observamus, ut in ea duplex illud omnis veri soni principium inveniatur: organi nempe alicuius in ore motum, et aëris vehiculum, quo motus ille auribus sonus fiat. Ex primo illo, consonae; ex secundo hoc principio, vocales in omnibus linguis suam repetunt originem. (4) Vtraque haec loquelae primordia per varias vicissitudines tandem characteribus fuere distincta; non tamen omnes ipsi (praesertim in lingua Hebraica de qua nobis hic sermo) eosdem numerant natales, quin potius longa saeculorum interapedine consonas praeter vocalibus veram elementorum rationem habuisse, vel caeco perspicuum iudicamus. (5) Atque ubi in primam scriptiois epocham incidimus, mirum quidem amplius sese offerat disputandi materies, in tanta praesertim novae saeculi palaeographicae litterarum luce, ut non defuerint, qui signa verborum verbis ipsis coaeva praedicere, scribendique originem ab ipso primo Parente repetere ausi fuerint. Sed nos tam abstrusa et occultissima vetustatis arcana felicioribus rimanda ingenii relinquentes, nec de characterum antiquitate aliter mirare, nec eorum quod ad consonas attinet progressum audeamus delinire. (6) Solum ergo hic vocalium in Hebraicis litteris ortum atque incrementa indagare cupimus, ex quibus minime illud, perfectum, supra

ceteras Orientis dialectos conditum, minimeque a recentioribus Iudaeis confectum, prodit pronuntiationis σύστημα. (7) Igitur ab initio et per plura saecula Hebraeos solas consonas litteris expressisse, notius est quam ut dici debeat. Vnde nec a Mose, nec a Salomone aliove illius aevi Doctore Hebraicam scripturam vocalibus fuisse exornatam, norunt omnes quotquot Iudaeorum historiam primoribus ut aiant labris degustarunt. (8) Iure igitur merito Orbis litterarii sibilis et cachinnis sunt excepti, qui Masoram ad ea usque remotissima saecula protrudebant, quo tantam inde punctis vocalibus antiquitatem conciliarent. (9) Quinimmo neque hanc enormem vocalium antiquitatem, concessa licet ridicula illa Masorae vetustate, inde necessario sequi iudicamus. (10) Quid? Regem saltem magnique illius Synedrionis Doctores puncta vocalia primos descripsisse adfirmandum erit? Nec assentimur. (11) Quamquam etiam pro comperto nobis sit, eos lectionem Hebraicam quodammodo iurasse. Quam vero necessitate? Quoniam id subsidio praestiterunt? (12) Nos certe quod ad illam attinet, fere omnes Interpretes uno ore adfirmantes audimus, illam ex multiplici, quam in Babylonica captivitate passus fuerat lingua Hebraica, littera, cum ex fonte promanere. (13) Cum enim Hebraei e captivitate cum Babilonia redierunt, nos iam illud idem, quo Sacro Textus fuerat exaratus, idioma in vulgari sermone usurparetur, fieri non potuit, quin ea etiam evanesceret facilitas, qua Scripturam Sacram sola licet consonis conscriptam priores Iudaei et legebant et interpretabantur: quia scilicet tunc iisdem verbis, quae in Sacro Textu legenda erant, in

quotidiano sermone ipsi passim utebantur. (14) Ergo aliquo collabante iam lingua, opus fuisse ad legendum subsidio, ipsa rei natura evincere videtur. Quodnam tamen illud fuerit, non omnes conveniunt Philologi. (15) Nihilominus affirmare non dubitamus magnam ex parte tunc lectionem hebraicam fuisse levatam quatuor litterarum מִסְרֵת opo, quae passim et מִסְרֵת וְהָיָה וְהָיָה et מִסְרֵת וְהָיָה ab ipsis antiquissimis Rabbinitis appellatur. (16) Vnum ergo id superest ut Masorethis auctoribus universam punctorum inventionem acceptam referamus. (17) At in statuendo Masoretharum nomine, ipsorum speciali Synedrio, et tempore quo vixerint, Eruditorum

Scinditur incertum studia in contraria rēpax.
(18) Nos vero ne hic Nubem pro Iunone, quod Eliae Levitae aliisque contigit, complectamur, quaedam litteraria Hebraeorum monumenta e ruinosis Palaestinae ruderibus deponere studuimus, unde quoniam et quo tempore existerint Masorethae, quidque in Scriptura Sacra praestiterint, qui fieri possit probabilitate asseramus. (19) Et in huius quaestione exordii nomen מִסְרֵת vel מִסְרֵת plures posse acceptiones habere ab unius verbi מִסְרֵת etymologia descendentes, Scripturae Sacrae Rabbinarumque usu roboratum invenimus. (20) Inter eis tamen utilior illa est, qua Hebraei doctrinam intelligunt criticant adnotationesque a praeis Sapientibus traditas, quibus Textum Sacrum Hebraicum, et gentium ipsius sententiam atque lectionem suram totam totis viribus scrutare conantur. (21) His postea nonnullis criticis Sacro Textui adscriptis, aut in uolum collectis, opus quoddam מִסְרֵת Masorethi vocamus produsse videtur.

(22) Eius operis duae principes existant partes, quae duas, ut ita dicam, constituunt Masoras, Magnam scilicet et Parvam: immo pro diversa adnotationum materiae, variae quoque eiusdem sectiones vel potius tractatus paulatim efformati sunt. (23) Atque hinc Masorethas nec unius saeculi Doctores fuisse, nec eadem nominis acceptione omnes appellatos, nec ab uno ipsorum Synedrio unave Schola totam quam nunc vocamus Masoram profectam fuisse, ex salis huiusce operis collatione manifestum sit. (24) Vnde ab Esdrae iam illiusque magni Concilii tempore Masoram aliqua ex parte incepisse coniecramus, eosque proinde quodammodo Masorethas andemos nuncupare. (25) Verum illorum temporum doctrina, crescente in dies necessitate, pluribus quoque adnotationibus, sed memoriae tantum discipulorum mandatis augebatur. (26) Donec tandem post Urbis per Titum Vespasianum exilium Iudaeam terram horrenda vastitas tegere coepit, unde nova eaque summa illarum traditionum accessitas orta est: et hinc fore totam quae ad nos usque pervenit litterariam Hebraeorum historiam debere fateri. (27) Hinc enim e suis pulsi sedibus Iudaei, et per universum fere terrarum orbem dispersi, novae Academiis colere aut instituere coeperunt: maxime eorum Doctorum suorum pars, vel in Palaestina remansit, vel in Babyloniā translata, Scholas et Synagoga in locis et Urbibus commodioribus restauravit. Et en prima quae oculis visuntur litterariae huius historiae fundamenta. (28) Haec inter Academiis Sapientum illique nominibus celebriores in Palaestina relictis sunt, quatuor illas passim a Rabbinitis recensitas in

Civitatibus *צִיבְרֵי*, *צִיבְרֵי*, *צִיבְרֵי*, Labnoe, Zephoria, Caesarea, Tiberia. (29) Illam Iochanan filius Zachaei primus illustravit, qui e ruinis Ierusalem evasus, et in Labnoe primus Synagogae Rector electus *רַבִּי יְחִיָּה בֶּן־זַכַּאי* *ordinavit ibi sepe Legi.* (30) Ipsi successit R. Gamaliel secundus, Gamalielis senis, Pauli Apostoli Praeceptoris filius. (31) Celebratissima tamen inter omnes alias Palaestinae Academiae ea fuit, quae domum Scholae habebat in Tiberia. (32) Civitas haec alio quidem nomine prius posita, novo hoc postea ab Herode in honorem Tiberii Caesaris restaurata et nuncupata est. (33) Atque haec est illa Tiberias quae in valle ad Mare Salis iacebat, quaeque in *מִגִּילָה* Megilla a diebus Iosue filii Nun muro circumdata creditur. (34) Huius Academiae praecipuum ornamentum existit Rabbi Ihuda, ab Hebraeis *רַבִּי יְהוּדָה* *אֲבִי הַתַּנְחומִים* *et* *אֲבִי הַתַּנְחומִים* *RABBI* appellatus, qui II. aerae christianae finiente saeculo, vel III. incunte, *רַבִּי יְהוּדָה* *אֲבִי הַתַּנְחומִים* *Legem secundam aut iteratam* dicas, conscripsit; opus ex omnium superiorum Rabbiorum placitis et constitutionibus collectum, et in certos aphorismos distinctum, cuius communis Iuris in Iudaea auctoritas attributa fuit. (35) Ab hoc opere Doctorum deinde disputationibus illustrato et aucto prodijt eodem III. saeculo Talmud Hierosolymitanum, cuius denominationis ratio non ita ab Urbe Ierusalem repetenda, quasi ibidem illud fuerit exaratum, sed in Iudaea sive terra Israelis, cuius caput fuerat Hierosolyma. (36) At RABBI o visis sublato pene omnes cum ipso Palaestinae Scholae extinctae sunt, quin propterea aliquae in Tiberiade Sapientes ad D. Hieronymi usque

tempora viguisse negandum sit. (37) Et hinc Babyloniae Scholarum epoche celeberrima. Primarii enim illi duo R. Ihuda discipuli Rabb et Samuel in Babyloniam migrantes, maximam Doctorum discentiumque partem secum ex Iudaea pertraxerunt. (38) Ergo quamplurimae ibi litterarum studiis, Rabbiorumque copia efflorescerent Academiae: clarissimas tamen fuisse Nahardensem, Sorensensem et Pumbedithanam, disertissimis R. Beniamin, Talmud Babylonici, Notarumque Misorethicarum testimoniis edocemur. (39) Supersedemus a speciali ceterarum Scholarum enumeratione: nostram enim nunc in Babylonia expositulat attentionem Iudaici Iuris professio ad summum evecta fastigium: ex quo assidue emanarunt praelectiones disputationesque, quibus opus *תַּנְחומִים* eo usque ventilatum et discussum est, ut inde Talmud Babylonicum longe Hierosolymitano praestantius incunte VI. Christi saeculo prodierit. (40) Atque his paucis ex Hebraeorum historia praescriptis, expeditioni via ad punctorum vocalium investigationem gradum fieri credimus: indeque ipsa incedentes sequentia stabilimus, ut castra in Eliam Levitam simulque in Bextorfum inofenso pede moveamus. (41) I. PUNCTORUM VOCALIUM EPOCHE VTRISQUE TALMUD ANTIQVIOR EST, (42) II. NON TAMEN VTRISQUE AD EANDAM PROTRAHENDA: (43) III. QUINIMMO NEC SALVATORE NOSTRO ANTIQVIOR, AUT ILLI COAETVA: (44) IV. SED POST VRSEM A TITO VASTATAM IUDAEORVMQUE DISPERSIONEM INCEPIT. (45) Cum enim ipsi nusquam unum Regnum, una Gens, unaque iam Populus essent, quae a temporibus Esdrae lectionis difficultas et varietas descendebat, eo de-

venit, ut omnimodam Scripturae Sacrae corruptionem minaret. (46) In id ergo Scholas omnes ab eo tempore totis viribus incumbere videmus, ut *sepem Legi ordinarent*, ut litterarum scripturam integram incorruptamque servarent, ut veterem lectionem per *παρρησιάζουσιν* ad eos usque conservatam, fixam omnino redderent, quo verus Scriptorum Sacrorum et genuinus sensus quovis saeculo constaret. (47) Atque hinc non levibus innixi coniecturis autumamus, quasdam iam vocalium notas tunc ipsos invenisse, paucas quidem initio, et fortassis uno solo expressas puncto, quod ob diversum situm varias efficiebat vocales, ipsisque veteres *Lectiois Matres* magis sigillatim ad signandos suarum vocalium sonos contrahobat. (48) Verum cum ea sit humanarum rerum conditio, ut nihil repente fiat summum, faciliusque sit inventis addere quam invenire, punctum quod initio paucas, ambiguas, rudesque efficiebat vocales, paulatim adeo varie compositum fuit, ut denum harum quibus utimur decem vocalium quatuorque schevatum pulcherrima orta fuerit varietas, quibus omnibus perfectam consonantumque hoc coadit *συντάγμα* omnium Nationum admiratione potius quam censura dignum. (49) Verisimile quoque videtur, adaequatam totius *συντάγματος* rationem non statim omnibus Scriptoribus innotuisse, et huic tribuendum esse causam, quod enormis pluribus in locis evaserit punctorum series: id quod variis ipsius Masorae exemplis ad oculum demonstratur. (50) Atqui plurima haec ante Masorethas illos, quos Elias Levita punctorum auctores fecit, longe antiquiora esse vel unius Masorae inventionis luce clarius evadit. (51) Sicuti ergo Masora,

ita et punctorum inventio nec unius saeculi opus fuit, nec ab uno Doctorum Synedrio, unave Schola profectum: faciliusque fuerit eius causam, initium, incrementa rimari, quam certam epocham nulli fortassis usui profuturam definire. (52) Haec tamen licet adeo concinna punctorum series iam a sui exordio scopus fuit, in quem fere omnia sciorum tela dirigerentur. (53) Oportunitus (clamant aliqui) Masorethae Epimenidis, mortuorumve somnum dormissent, antequam Tiberiadem Palaestinae convenissent, ut Scripturam Sacram versibus, accentibus, punctisque vocalibus distinguerent, aut potius obscurarent, corrumpere, intricatiorem redderent. Tam variam alii vocalium copiam absque necessitate pronunciant inventam, sine iudicio collocatam, inordinate distributam. Alii cunctius in Masorethis inventi nulla eos fide arguant, quod appositis ad lubrum punctis, in omnibus aut praecipuis Scripturae locis saepe inseruerint religioni. Alii puncta nihil ad lectionem facere: alii recant ea inventum esse Iudeorum, quod opus non sit quemquam stricto secreti: alii demum alia, quae passim ausas, inque plurimarum etiam videas Interpretum scriptis protare:

Non opus est nostrae tantae componere liter.

(54) Nec enim defuere quovis saeculo sapientissimi e nostrorum Theologorum coeta, qui conquisitis hinc inde tenuissimis rationum momentis ab omnibus his iniunctis punctorum inventionem studuerint pro aris et focis vindicare. (55) Verum liceat nobis unum hic addere omnibus illis tot gradibus miramur innotentis, quo etiam punctorum inventionem ab ea qua intuitus imperitiae, *αβελήτης*, fraudaque nota

credimus liberandam: atque id argumentum illud est, quod ex ipso qui inter puncta observatur arcissimmo nexu, mirabilique *מִסְתָּר* consurgit, quodque sequentibus exponitur.

PP. PP.

I.

Hebraica puncta, qua vocales, qua schevata speciosum fixumque efformant *שְׁוָא*, linguae, etiam in sui primordio consideratae, genio naturaeque, immo et ipsis eius consonis characteribus aptatum.

II.

Schevata, quorum natura et officium non ab Hebraeis confictum esse, sed omnibus linguis credimus commune, licet ab ipsis solis, quod sciamus, in vocalium consortium iuvandae lectionis causa adscripta sint, non tamen verae vocales, ne dimidii quidem temporis censendae sunt: sed ad syllabarum compositionem ideo deservientia, ut ex ipsorum varia cum longis brevibusque vocalibus coniunctione illud syllabarum emergat systema, quo universa nititur analogia. Ex perfecto enim syllabarum numero nedum facilius lectio, sed et totius analysis varietas descendit.

III.

Huius syllabarum systemati si originem, naturam et officium accentus *euphonicus Métheg* (ut a Grammaticis appellatur) adiungas, totius qua late patet punctorum mutationis veram te rationem invenisse credas.

IV.

Hoc ipso punctorum systemate tam arctis lectio Hebraica circumscribitur cancellis, vix ut punctum unum queat inde auferri, quin notabilem aliquam ibi relictam lacunam observare possit, quicumque systematis axiomata plane habuerit perspecta.

V.

Quocumque igitur Sacrae Hebraicae Scripturae oblato textu analogam aut anomalam punctorum notationem, ratione ex ipso hoc systemate deducta, explicare conabimur.

VI.

ITEM VNIVERSI SACRI HEBRAICI CODICIS QUAMCUMQUE PAGINAM, VEL SORTE, VEL ARBITRIO INTERROGANTES DEMONSTRANDAM LATINO AUT HISPANO SERMONE STATIM DONABIMUS.

VII.

TANDEMQUE ASSIGNATI LOCI PRÆTER ANALYTICAM, SYNTACTICAM, RHETORICAMQUE RATIONEM, LITTERALEM QUOQUE IPSIUS EXPOSITIONEM PRO VIRILI REDDERE CURABIMUS.

[12]

Verum ut in his tuam L. O. benignitatem mereamur, te nolumus ignorare, nos severioribus Theologicis Disciplinis duobus hisce anteactis annis incumbentes, hoc etiam Linguae Hebraicae pelagus emensos fuisse. Igitur studium hoc quaecumque duorum annorum spatio subsicivis horis confectum, ceu specimen uberius in dies profectus exhibemus. Vnde si ad defoscatissimi tui iudicii trutinam non omnino exactum illud inveneris, has esse Scholae nostrae Hebraicae primitias, easque illo temporis spatio, si non perfecte maturatas, productas tamen animadvertite. Quod si ea qua es in veros humaniorum litterarum amatores benevolentia, pauca haec excepgeris, brevi nos ad interiora Hierosolymae aditunda penetralia alacri animo convoluturos spera.

Imprimatur.

Vincentius Blasco, Can. Vt. Valladares a Sotomayor,
Univ. Valent. Rector. Cens. Reg.

Lupus 1951. 64
vicens-primitia
valencia-espagna